

1. קצבת ילדים

כללי

קצבת ילדים משולמת בכל חודש לכל המשפחות עם ילדים בישראל, ומטרתה לסייע בהוצאות הגידול של הילדים. במהלך השנים מאז נכנס לתוקפו חוק ביטוח ילדים ב-1959 כתשלום קבוע למשפחות מרובות ילדים, עברו קצבאות הילדים שינויים רבים שנועדו להתאימן לתמורות במדיניות הפיסקלית בארץ. השינויים בהן נעשו בין היתר בסכומים ובתנאי הזכאות של מקבלי הקצבות¹.

במאי 2015, עם הקמת ממשלה חדשה ובעקבות ההסכמים הקואליציוניים, הוחלט להעלות את גובה קצבאות הילדים לאחר הירידה שהיתה באוגוסט 2013. במקביל הוחלט להנהיג תוכנית חיסכון לטווח ארוך לילדים כחלק משינוי מבנה הקצבה, כך שהעלות הכוללת תגיע לגובה החיסכון שהושג באוגוסט 2013. תעריפי הקצבות עודכנו בדצמבר 2015 והוחלו למפרע ממאי 2015 (לוח 1).

בשנת 2015 הגיע מספר המשפחות ששולמו להן קצבאות ילדים לכ-1.1 מיליון בממוצע לחודש - גידול של כ-1.9% לעומת 2014 (לוח 2), ומספר הילדים שבהן לכ-2.7 מיליון בממוצע לחודש - גידול של 2.0% (לוח 3). מספר המשפחות שקיבלו קצבה בעבור ילד אחד גדל ב-1.4% בין שתי השנים והגיע

לוח 1
סכום קצבאות הילדים לפי מקום הילד במשפחה
לפני החלת ההסכמים הקואליציוניים* ואחריה (ש"ח), 2015

גובה הקצבה						מקום הילד במשפחה
ממאי 2015 לא כולל סכום החיסכון		ממאי 2015 כולל סכום החיסכון		עד מאי 2015		
ילד ותיק	ילד חדש	ילד ותיק	ילד חדש	ילד ותיק	ילד חדש	
150	150	200	200	140	140	ראשון
188	188	238	238	140	140	שני
188	188	238	238	172	140	שלישי
336	188	386	238	336	140	רביעי
354	150	404	200	354	140	חמישי ויותר

* מאי 2015.

1 סקירת השינויים מצוינת בדוחות השנתיים (סקירה שנתית) של המוסד.

לכ-346 אלף, ובעבור שני ילדים או יותר - גדל ב-2.1%. במקביל גדל חלקן של המשפחות עם שלושה ילדים בקרב כלל המשפחות עם ילדים, לעומת חלקן של משפחות אחרות.

לוח 2

משפחות המקבלות קצבת ילדים, לפי מספר הילדים במשפחה (ממוצע לחודש), 2011-2015

מספר הילדים במשפחה						סך כל המשפחות	שנה
6+	5	4	3	2	1		
מספרים (אלפים)							
45.2	42.2	93.2	214.2	322.3	331.5	1,048.7	2011
46.2	42.7	95.7	220.7	328.4	334.3	1,068.1	2012
47.2	43.5	97.9	228.0	334.2	337.5	1,088.3	2013
48.0	44.1	99.8	234.4	340.3	340.8	1,107.5	2014
48.7	44.9	101.9	240.3	346.9	345.6	1,128.3	2015
אחוזים							
4.3	4.0	8.9	20.4	30.7	31.6	100.0	2011
4.3	4.0	9.0	20.7	30.7	31.3	100.0	2012
4.3	4.0	9.0	20.9	30.7	31.0	100.0	2013
4.3	4.0	9.0	21.2	30.7	30.8	100.0	2014
4.3	4.0	9.0	21.3	30.7	30.6	100.0	2015

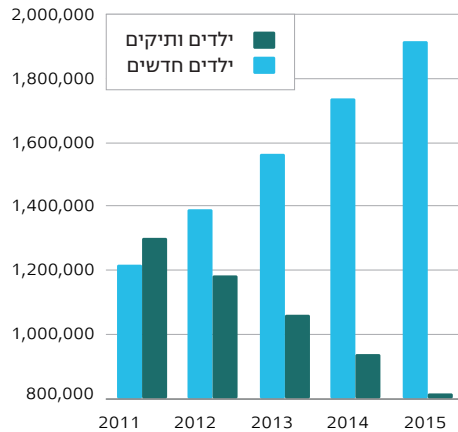
לוח 3

ילדים המקבלים קצבת ילדים, לפי מקומם במשפחה (ממוצע חודשי), 2011-2015

מקומו של הילד במשפחה						סך כל הילדים	שנה
שישי ויותר	חמישי	רביעי	שלישי	שני	ראשון		
מספרים (אלפים)							
90.4	87.4	180.6	394.8	717.1	1,048.7	2,519.1	2011
92.1	88.9	184.6	405.4	733.8	1,068.1	2,572.9	2012
93.7	90.7	188.5	416.5	750.8	1,088.3	2,628.5	2013
95.3	92.1	191.9	426.3	766.6	1,107.5	2,679.7	2014
96.8	93.6	195.5	435.8	782.8	1,128.3	2,732.9	2015
אחוזים							
3.6	3.4	7.2	15.7	28.5	41.7	100.0	2011
3.6	3.5	7.2	15.8	28.5	41.5	100.0	2012
3.6	3.4	7.2	15.8	28.6	41.4	100.0	2013
3.6	3.4	7.2	15.9	28.6	41.3	100.0	2014
3.6	3.4	7.2	15.9	28.6	41.3	100.0	2015

הילדים ה"חדשים"

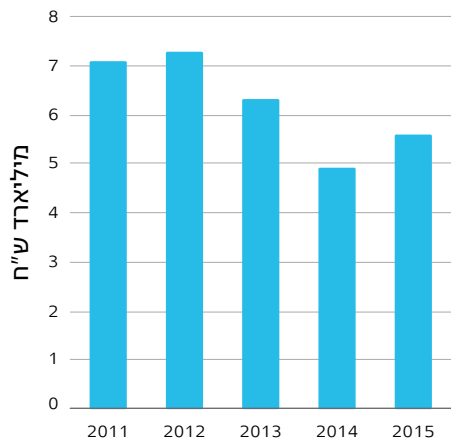
תרשים 1
מספרם של הילדים ה"חדשים"
לעומת הילדים ה"ותיקים", 2011-2015

בעקבות תיקוני החקיקה והפחתת קצבאות הילדים² בשנים 2003-2004 הוגדרה קבוצה של ילדים שנולדו מיוני 2003 ואילך. ילדים אלה קיבלו עד חודש יוני 2009 קצבה השווה לקצבת שני הילדים הראשונים, ללא תלות במקומם במשפחה³. מאוגוסט 2013 עד סוף אפריל 2015 חזרה קצבתם של ילדים אלה להיות אחידה, וממאי 2015 שוב השתנתה לפי מקום הילד במשפחה.

המספר הכולל של הילדים ה"חדשים" הגיע בשנת 2015 לכ-1.9 מיליון, שהם כ-70% מכלל ילדים שבגינם שולמה קצבה. כצפוי, שיעור הילדים החדשים בכלל הילדים שבגינם שולמה קצבה הולך וגדל במהלך השנים והוא אמור לכלול את כל הילדים בתום ארבע השנים הקרובות. כ-39% (כ-749 אלף) הם ילדים שלישיים ואילך. במקביל, מספר הילדים ה"ותיקים" הולך וקטן (תרשים 1).

תרשים 2
תשלומים לקצבאות ילדים (מחירי 2015),
2011-2015

היקף התשלומים

בשנת 2015 עלה סכום התשלומים לקצבאות הילדים עלייה ריאלית של 14.5% לעומת 2014 (לוח 4). עלייה זו נובעת מהחלטה להעלות מחדש את גובה הקצבאות ממאי 2015, בעקבות ההסכמים הקואליציוניים. השינויים בהיקף התשלומים של קצבאות הילדים באים לידי ביטוי גם בחלקם היחסי של כלל תשלומי המוסד, שירד מכ-11.8% ב-2012 ל-9.4% ב-2013 ול-7.0% ב-2014.

2 ראו הסקירות השנתיות של שנים אלו.
3 144 ש"ח ב-2013/8-2014, 120 ש"ח ב-2005/12-2014, 148 ש"ח ב-2006/1-2007, 152 ש"ח ב-2008, 159 ש"ח ב-2009, 165 ש"ח ב-2010, 169 ש"ח ב-2011, 173 ש"ח ב-2012, 140 ש"ח ב-2013/8-2015, 150 ש"ח ממאי 2015.

לוח 4

תשלומי קצבאות ילדים (מיליוני ש"ח, מחירים שוטפים וקבועים), 2011-2015

מענק לימודים		קצבת ילדים		סכום כולל		שנה
מחירי 2015	מחירים שוטפים	מחירי 2015	מחירים שוטפים	מחירי 2015	מחירים שוטפים	
186.6	181.0	6,918.7	6,711.0	7,105.3	6,892.0	2011
189.1	186.6	7,106.4	7,010.8	7,295.5	7,197.4	2012
190.4	190.7	6,143.4	6,153.3	6,333.9	6,344.0	2013
199.5	200.8	4,654.2	4,683.8	4,853.7	4,884.6	2014
197.4	197.4	5,362.0	5,362.0	5,559.3	5,559.3	2015

בסך הכל שולמו ב-2015 כ-5.6 מיליארד ש"ח בעבור קצבאות הילדים - עלייה של 14.5% במונחים ריאליים לעומת 2014. על אף העלייה, בסוף 2015 סך התשלומים לקצבאות ילדים הגיע לכ-77% מרמתם ערב יישום חוק התייעלות כלכלית באוגוסט 2013 (תרשים 2).

2. מענק לימודים

מענק לימודים משולם למשפחות חד-הוריות ולמשפחות שבהן ארבעה ילדים או יותר המקבלות אחת מגמלאות הקיום האלה: גמלה להבטחת הכנסה, דמי מזונות, קצבת נכות, קצבת זיקנה או קצבת שאירים. המענק משולם בעבור ילדים בני 6-14 ומטרתו לסייע בקניית ציוד לימודים לפני פתיחת שנת הלימודים. ב-2015 קיבלו מענק לימודים כ-136 אלף ילדים בסך של כ-197 מיליון ש"ח.

בשנים 1992-1998 שולם המענק רק למשפחות חד-הוריות. מאוגוסט 1998 הוא משולם גם למשפחות שבהן ארבעה ילדים או יותר המקבלות מהביטוח הלאומי אחת מגמלאות הקיום כאמור לעיל. גובה המענק בעבור ילדים בני 6-11 הוא 18% מהסכום הבסיסי (ש"ח ב-2015) ובעבור בני 12-14 - 10% ממנו (865 ש"ח).

בשנת 2015 קיבלו מענק לימודים כ-78 אלף משפחות, שהן כ-7% מכלל המשפחות עם ילדים בארץ, מרביתן חד-הוריות (72% - 56 אלף) והיתר מרובות ילדים (כ-22 אלף). המשפחות שבהן ארבעה ילדים או יותר היו כ-11% מכלל המשפחות הגדולות בארץ.

במשפחות שקיבלו מענק היו בסך הכל כ-137 אלף ילדים, שהם כ-5% מכלל ילדי ישראל. כ-77 אלף ילדים (בני 6-11) היו זכאים לסכום המוגדל (1,557 ש"ח) וכ-60 אלף (בני 12-14) לסכום הרגיל (865 ש"ח).

3. תוספת משפחה

ביולי 2004 הוחל בתשלום תוספת למשפחות שבהן שלושה ילדים ויותר המקבלות גמלה להבטחת הכנסה או דמי מזונות מהמוסד. התוספת משולמת בעבור הילדים השלישי והרביעי בלבד, והיא נועדה לפצות את המשפחות על הפגיעה הכפולה בהן, הן בקצבאות הילדים והן בגמלה להבטחת הכנסה, עם קיצוץ הקצבאות הללו בתוכנית הכלכלית של 2003.

סכומי התוספת ב-2015 לא השתנו לעומת 2014: למשפחות עם שלושה ילדים ש"ח 98 ולמשפחות עם ארבעה ילדים ש"ח 196 (ירידה של 2.4% לעומת 2014). בסך הכל קיבלו את התוספת ב-2015 כ-24 אלף משפחות שבהן כ-38 אלף ילדים שלישיים ורביעיים בסכום כולל של כ-45 מיליון ש"ח (לוח 5). רוב המשפחות (כ-60%) שקיבלו את התוספת הן משפחות שבהן ארבעה ילדים או יותר. היחס בין שיעור המשפחות שבהן עד שלושה ילדים בכלל המשפחות המקבלות תוספת משפחה לבין שיעור המשפחות עם ארבעה ילדים או יותר - יציב במהלך שנים.

לוח 5

משפחות המקבלות תוספת משפחה לפי גודל המשפחה (אחוזים), 2015-2011

שנה	סך הכל		עם 4 ילדים ויותר
	מספרים	אחוזים	
2011	24,304	100.0	60.1
2012	24,120	100.0	60.4
2013	24,241	100.0	60.0
2014	24,135	100.0	59.9
2015	23,560	100.0	59.8

